

ב"ה. אלול תש"פ

לכבוד פרופ' הרב אברהם שטינברג שליט"א.

שלום רב,

ראיתי את שאלת כב' בעניין תקיעת שופר בעידן המגפה קיים חשש גדול שתרכיסי הרוק יתפשטו למרחק רב ועלולים לגרום להדבקה כשחלל בית הכנסת לא מכיל חלונות החוצה והתוקע קרוב לציבור המתפללים, אם אפשר לכסות את הפתח הרחב של השופר במסכת פנים ואף, כשהיא מהודקת עם גומייה חזקה, שבדרך זו ניתן למנוע פיזור תרכיסי רוק, (וראשי משרד הבריאות העוסקים במגפה אמרו שמבחינתם זה הפתרון הטוב ביותר).

אכן מה שיש לחשוש שיהא בזה כדי לשנות את קול השופר, כעין הדין של ציפהו זהב שלא במקום הנחת הפה, וכב' בדק את המצב עם הבעל תוקע שהוא גם פיזיקאי, ואמר שלא הרגיש באוזנו הבדל בקול השופר לפני הנחת המסכה ואחריה, וכמו כן אמר לי שבדק במכשיר של תדרי קול ואף כאן לא היה כל הבדל.

תשובה.

בראשית יש לדון בנדון זה מצד עצם חסימת פה השופר (הרחב) אם לא נחשב לחציצה בפני הקול, ובאמת מבואר הוא במשנה ובגמ' ראש השנה (כז: כח.) שמי שהיה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה, אם כוון לבו - יצא, ואם לאו - לא יצא. וכ"פ מרן השו"ע שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה (סימן תקפ"ט סעיף ט) שמי שהיה מהלך בדרך או יושב בתוך ביתו, ושמע תקיעות משליח צבור, יצא, אם נתכוון לצאת, שהרי ש"צ מכוון להוציא את הרבים ידי חובתן. ע"כ. ומבואר בדברי האחרונים בט"ז (סי' תקפ"ז) ואליה רבה, והגר"ז, ובמשנ"ב (סי' ק"ט) שכל זה בלבד שלא עמד רחוק מביהכ"נ כ"כ שאפשר שלא ישמע קול שופר רק קול הברה. (וזאת ע"פ המבואר במשנה (שם) ובשו"ע (סי' תקפ"ט סעי' א) שהתוקע בתוך הבור אם העומדים בחוץ שמעו קול שופר יצאו ואם קול הברה שמעו לא יצאו). ועכ"פ אם שומע קול שופר יצ"ח. והנה מבואר בתוס' (שם ר"ה כז: ד"ה ושמע, ובפסחים פה: ד"ה וכן לתפילה), דהלכה כר' יהושע בן לוי דאמר אפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים, ולכן השומע קול שופר מאחורי בית הכנסת יד"ח. וע' עוד בר"ן שם. ע"כ. ובפשטות מוכח מדבריהם ומדברי השו"ע שאפ' החדר סגור ואטום והשומע מבחוץ שומע קול שופר יצ"ח. וא"כ ה"ה בנ"ד אע"פ שיש כיוון על השופר כיון שהציבור שומע את קול השופר, יוצא ידי חובה. וראה עוד בתשובות האחרונים בדין שמיעת שופר ברדיו או בטלפון שהביאו ראייה מסוג' זו שאין הרדיו והטלפון חשובים כחציצה בפני קול השופר. משנה הלכות (ח"טו סי' מג). משפטי עוזיאל (ח"א סי' כא). ומ"ש בספרי ילקוט יוסף ימים נוראים (ע' שפא).

אמנם מה שיש לדון הוא כמו שציינ' כב' מצד שינוי קול השופר, וכן יש לדקדק בקול השופר שיעבור דרך השופר ולא דרך דבר אחר, וארחיב מעט. בגמ' ר"ה (כז:): תנו רבנן: ארוך וקצרו - כשר, גרדו והעמידו על גלדו - כשר, ציפהו זהב, במקום הנחת פה - פסול, שלא במקום הנחת פה - כשר. ציפהו זהב מבפנים - פסול. מבחוץ, אם נשתנה קולו מכמות שהיה - פסול, ואם לאו - כשר. ניקב וסתמו, אם מעכב את התקיעה - פסול, ואם לאו - כשר. נתן שופר בתוך שופר, אם קול פנימי שמע - יצא, ואם קול חיצוני שמע - לא יצא. ודינים אלו נפסקו בטור ושו"ע ערוך סי' תקפ"ו (סעי' יג-כ) והעולה מהראשונים ואחרונים ונו"כ של השו"ע, מסוגיית זו כמה דינים;

א. שופר שהיה ארוך וקצרו - כשר.

ב. גרדו מבפנים או מבחוץ, והעמידו על גלדו, שעשאו דק כמין "גלד" - כשר. ואפילו נשתנה קולו מכמות שהיה כיון שאין השינוי בא מחמת דבר אחר אלא מצד עצמותו של השופר כשר כי כל הקולות כשרין בשופר.

ג. ציפהו זהב, אם צפה את עובי פי השופר בצדו הפנימי, במקום הנחת פה, דהיינו בקצה הפנימי של עוביו, ששם התוקע מניח את פיו, הרי זה פסול, מפני שהזהב חוצץ בין פיו לבין השופר. אבל אם היה הציפוי חיצוני, שלא במקום הנחת פה - כשר.

ד. ציפהו זהב, מבפנים, את דופן הפנימית - פסול מפני שהתקיעה היא בזהב.

מופץ ע"י המרכז למורשת מרן - להבין ולהשכיל

ערוץ מרן: 079-916-5000

אתר מורשת מרן: moreshet-maran.com

פורום מורשת מרן: forum.moreshet-maran.com

בכונתו האשית של מרן הראשון רבינו יצחק יוסף שליט"א

ה. ציפהו מבחוץ, אם נשתנה קולו מכמות שהיה - פסול, מפני שצריך לשמוע קול שופר לבדו. ואם לאו - כשר. ע"כ.

נמצינו למדין שני דינים הנוגעים לנ"ד:

- א. שלא יהיה דבר חוצץ בתוך השופר, ואע"פ שלא נשתנה קול השופר, כי צריך לשמוע קול משופר ולא מדבר אחר.
- ב. גם דבר שהוא נמצא מבחוץ על השופר כגון שופר שמצופה זהב מבחוץ אע"פ שקול השופר בא מהשופר עצמו, מ"מ אם נשתנה קול השופר פסול כיון שהשינוי גורם לשמיעת קול ע"י דבר אחר ולא מגוף השופר בלבד.

ובנ"ד צריך להיזהר מאד שהמסכה עצמה לא תיכנס מעט לתוך פה השופר בצד הרחב ותיגע בדופני השופר מבפנים, ולהקפיד שתהיה כולה מתוחה מבחוץ לגמרי דאל"כ יש לחוש שגם אם לא ישתנה קול השופר, מ"מ שמא הקול בסופו לא עובר על גוף השופר אלא על גבי המסכה וזה פסול כי אין כאן קול מהשופר, וכמו שפסק השו"ע (שם ס"ע יח) בשם הרא"ש שאם נתן זהב על עובי השופר בצד הרחב, היינו הוסיף עליו כל שהוא ופסול. וכתב המשנ"ב (ס"ק עד) שפסול בכל גווני אף אם לא נשתנה הקול. (וע"ע שם בשעה"צ ס"ק קיא מש"כ להקל בזה בשם הר"ן). וע"ע במאירי שכתב צפהו זהב פירוש כולו או רובו מבפנים פסול, והוא הדין "בהקף משהו לדעתנו שכל בפנים פוסל אף במשהו". ע"כ. מדבריו חזינן כמה צריך להזהר שלא ייכנס מהמסכה לתוך השופר אפ' במשהו.

וגם מה שכתב כב' שלא משתנה הקול בנתינת המסכה על גבי השופר, גם זה לא ימלט מספק כי הנה כתב מרן השו"ע (שם ס"ע יז) וז"ל המציירים בשופר צורות במיני צבעונים כדי לנאותו, לא יפה הם עושים. ע"כ. ומקורו בטור בשם הרמב"ן בדרשותיו (לר"ה פ"ז ד"ה צפהו זהב) וטעמו, שמא נשתנה קולו מחמת הצירוף אף על פי שאין כולו מצופה במיני הצירוף לפעמים הקול משתנה בהן. ע"כ. ומסתמות השו"ע נראה שלא טוב לכתח' לעשות כן כי חיישינן שמא ישתנה קול השופר אבל בדיעבד אם תקע בשופר עם צורות צבעונים מעליו עלתה לו התקיעה כיון "שמסתמא לא חיישינן" שמא נשתנה קולו, וכן כתב בשולחן ערוך הרב (שם אות טז) וז"ל במה דברים אמורים כשלא נשתנה קולו מחמת הצירוף או שאינו יודע אם נשתנה "דמן הסתם לא נשתנה קולו בשביל ציפוי כל שהוא" אבל אם יודע שנשתנה הקול מחמת הצירוף ואף על פי "שהשינוי הוא מעט" פסול לפי שאין קול שופר לבד אלא קול שופר וקול דבר אחר דהיינו הצירוף. עכ"ל. וכ"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סימן קלג אות ח) שלכאורה לשון השו"ע שהוא מהרמב"ם [א"ה. נראה שצ"ל רמב"ן וכן] [שכ' דלא יפה הם עושים, "משמע רק זהירות לכתחלה" אבל אם תקע יצא.

אלא שבחידושי הריטב"א (ר"ה כז:) כתב ומעתה כל שופר המצופה ומצוייר מבחוץ אין תוקעין בו אלא "אם כן עמדו עליו בקיאים קודם לכן ומכירין שלא נשתנה קולו כלל מפני הצירוף" ושלא יהיה בו נקב וסדק גם כן, וכ"כ הרמב"ן ומורי נר"ו, וליכא למידק לקולא מדלא קתני אם לא נשתנה קולו כשר דלימא עד שנשתנה ודאי לא פסלינן ליה ומספיקא כשר, דהא ליכא למימר כיון דחזינן ריעותא, דבאיסורא ספיקא דאורייתא לחומרא, ותנא דיני קתני אם נשתנה ודאי פסול ואם לא נשתנה ודאי כשר, הא ספיקא כדינו דספיקא דאורייתא לחומרא. ע"כ. ומבואר מדבריו שמסתמא כן חיישינן שמא נשתנה קולו, וספיקא דאורייתא לחומרא, ודלא כדברי מרן השו"ע וכן הוכיח בשו"ת שבט הלוי שם. ועיינן בשו"ת שבט הקהתי (ח"ד סי' ק"ס) שדייק מדברי הרב המגיד (פ"א הל' ו מהלכות שופר) שלכן החמיר הרמב"ן בצביעת ציורים על השופר כי מסתמא חיישינן שמא נשתנה קול השופר, ולכן צריך לדקדק שלא יהיה בצירוף ביותר מכל שהוא [וע"ש שדקדק בדברי השו"ע הרב הנ"ל שרק בצירוף כל שהוא לא חיישינן מסתמא שמא נשתנה], והנה מאן מפסיס כמה הוא יותר מכ"ש, ע"כ יש לאסור שלא ידבקו על השופר שום מדבקות אם לא בדקו אם נשתנה הקול מחמת המדבקה. ע"כ. וע' ברבינו מנוח (שם) שכתב צפהו זהב מבפנים במקום הנחת פה פסול צפהו בחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול לפי שאין זה קול שופר לבד אלא קול דבר אחר מעורב בו ואנן בעינן קול שופר לבד. ואם לא נשתנה וניכר וידוע לכל שקולו עכשו כמבראשונה כשר. ובעבור זה יש לדקדק בשופרות המצויירים ולבדוק אם נשתנה קולו מפני הצירוף שהרי דרכן של ציירין לתת בגד תחת הצירוף דהוי כזהב דהכא וראוי להרחיק שלא יצייר אדם שום דבר על השופר תדע דלא חזינן בגמרא ומתניתין שום נוי נזכר בלכתחלה גבי שופר אלא פיו מצופה זהב דהיינו פיו הרחב כדמוקי לה בגמרא והתם ליכא למיחש למידי אבל על גבי השופר לא אשכחן דלשתרי לכתחלה דצפהו זהב קא אמרינן דיעבד אין לכתחלה לא ודין

מופץ ע"י המרכז למורשת מרן - להבין ולהשכיל

ערוץ מרן: 079-916-5000

אתר מורשת מרן: moreshet-maran.com

פורום מורשת מרן: forum.moreshet-maran.com

במסגרת האשית של מרן הראשון לציון רבני יצחק יוסף שליט"א

הוא משום "דלמא איכא שינוי קול דלא מינכר להדיא ואין אדם יכול לעמוד עליו". עכ"ל. ומבואר מדבריו שבסתמא חיישינן שמא נשתנה הקול וכמה צריך להזהר בהכי.

ואע"פ שבנ"ד המסכה היא על השופר ולא דבוקה בו וע' בבית יוסף (סימן תקפו) שהביא בשם רבינו ירוחם (ני"ח ח"ב מה ע"ג) שכתב שיש מפרשים בדין שופר בתוך שופר שכשר אפילו "אם נשתנה קולו", ולא דמי לציפהו זהב מבחוץ דפסול אם נשתנה קולו דהתם הזהב "מחובר בגוף השופר והוא ליה שופר ודבר אחר אבל הכא אינו מחובר. ע"כ. וא"כ בנ"ד שהמסכה אינה דבוקה בשופר אלא רק מנוחת עליו ותפוסה בגומייה ליכא למיחש לשינוי קול, וע"ע בספר אורה ושמחה (בראנדסופר הלכות שופר פ"א אות עח), שדייק מכך שה"ה אם כרך בגד על השופר ותקע יצ"ח, מ"מ כבר כתב הב"י (שם) דלא קימ"ל כדברי היש מפרשים אלא כדעת הרא"ש והר"ן דס"ל דבכל גוונא גם אם הציפוי לא דבוק בשופר אם יש שינוי בקול פסול. וכן פסק בשו"ע (סע' ט) וז"ל נתן שופר לתוך שופר, אם הפנימי עודף על החיצון משני צדדיו ונתן הפנימי בפיו ותקע בו, כשר; "והוא שלא ישנה קולו במה שהוא נתון בתוך החיצון"; ואם לאו, פסול. ע"כ.

העולה לדינא: הנה הרחבנו בנושא זה וראינו כמה זהרורות יש בדבר מבחינת ההלכה, בכיסוי השופר בקצהו (במקום הרחב) במסכה, ראשית שלא ייכנס אפ' מעט מהמסכה לתוך השופר, ושנית שלא ישתנה קול השופר אפ' במעט, ומאן מפיס באיזו מסכה משתנה הקול ובאיזה לא, ולכן מן הראוי להימנע ולתקוע ללא כיסוי כלל ולהשתדל שבעל התוקע יעמוד במקום שאין הצבור צמודים אליו כתקנות משרד הבריאות.

ורק במקום שאין ברירה אחרת והמקום צפוף מאד, יכולים להורות שהש"צ יתקע בשופר עם כיסוי המסכה על קצה השופר וזאת בתנאי שהמסכה תהודק הדק היטב בגומייה שלא ייכנס מהמסכה לתוך השופר אפ' במעט, וכמו כן יש להיזהר ולהקפיד לבדוק זאת כבר מערב יו"ט שלא נעשה ע"י המסכה שינוי כל שהוא בקול השופר. (ובפרט כפי הנראה שיש לעשות כן רק במסכה הנפוצה בציבור כירורגית אוניברסלית המצויה כיום).

בברכה רבה כתיבת וחתימה טובה

יצחק יוסף
הראשון לציון
הרב הראשי לישראל

